

THE EFFECTS OF PARENTAL ATTITUDE AND FAMILY FUNCTIONING ON EMOTIONAL INTELLIGENCE IN UNIVERSITY STUDENTS

Elif Nur BATTAL ADAŞIROĞLU*

Gamze SART**

**Alan Uzmanı, elifnurbattal@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4962-6579

**Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, gamze.sart@iuc.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0653-2855

Received Date: 12.10.2025

Revised Date: 02.02.2026

Accepted Date: 22.02.2026

Copyright © 2026 Elif Nur BATTAL ADAŞIROĞLU, Gamze SART. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

This research aims to examine the relationships between university students' emotional intelligence levels and parental attitudes and family functioning, which are familial factors, and to determine the effects of parental attitudes and family functioning on emotional intelligence. In the study, the family assessment device consisting of 60 items and seven subdimensions, the parental attitude scale with 40 items and three subscales, and the emotional quotient inventory consisting of 88 items and five dimensions were utilized for 505 university students. Regression analysis was applied to determine the relationships. The Newey–West algorithm was used to provide the assumptions in the regression model. According to the results of the regression analysis, if the perception of parental attitude increases by 1 unit, emotional intelligence will decrease by 0.187 units. If the perception of family functioning increases by 1 unit, emotional intelligence will decrease by 0.366 units. Family functioning was found to affect emotional intelligence more than parental attitude. It was observed that a democratic parental attitude, which was regarded as a positive factor, only provided a basis for the formation of the ideal conditions required for the development of emotional intelligence in the family, but it was not adequate on its own. On the one hand, authoritarian and protective-demanding parental attitudes, which were regarded as negative factors, had a negative effect by interrupting the formation of even the basic conditions that would ensure the development of emotional intelligence in the family. On the other hand, it was determined that children's emotional intelligence levels would increase as the open and direct communication in the family increased and the attitude developed in a positive direction. In future research, the study can be extended to different sample groups.

Keywords: Emotional Intelligence, Parental Attitude, Family Functioning, Regression Analysis

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ANNE BABA TUTUMUNUN VE AİLE İŞLEVLERİNİN DUYGUSAL ZEKAYA ETKİSİ¹

ÖZET

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile ailesel faktörlerden anne baba tutumları ve aile işlevleri arasındaki ilişkileri incelemek ve anne baba tutumları ile aile işlevlerinin duygusal zeka üzerindeki etkisini tespit etmektir. Çalışmada 505 üniversite öğrencisi için, altmış madde yedi alt boyuttan oluşan aile işlevleri ölçeği, 40 madde ve 3 alt boyutlu anne baba tutum ölçeği ve 88 madde 5 boyuttan oluşan duygusal zeka ölçeği kullanılmıştır. İlişkilerin belirlenmesi amaçlı regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyonda varsayımların sağlanması amaçlı Newey-West algoritması kullanılmıştır. Regresyon analizi sonucunda, anne baba tutumu algısı 1 br. arttığında duygusal zeka 0.187 br. azalış gösterecektir. Aile işlevleri algısı 1 br. arttığında duygusal zeka 0.366 br. azalış gösterecektir. Aile işlevleri duygusal zeka üzerinde anne baba tutumuna göre daha etkili çıkmıştır. Olumlu bir faktör olarak görülen demokratik anne baba tutumunun aile içinde duygusal zekâ gelişimi için gerekli olan ideal koşulların oluşumuna yalnızca bir zemin oluşturduğu ancak tek başına yeterli olmadığı;

¹Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi bünyesinde Gamze SART danışmanlığında Elif Nur Battal tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinde Anne Baba Tutumunun ve Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisi” isimli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

olumsuz faktörler olarak görülen otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumlarının ise aile içinde duygusal zekâ gelişimini sağlayacak temel koşulların dahi oluşumunu sekteye uğratarak, negatif bir etki bırakmaktadır. Diğer yandan, ailede açık ve doğrudan iletişim arttıkça ve tutum olumlu yönde geliştikçe çocukların duygusal zeka seviyesi artacağı belirlenmiştir. İleriki çalışmalarda, farklı örneklem gruplarına yönelik çalışma genişletilebilir.

Keywords: Duygusal zeka, anne baba tutumu, aile işlevi, regresyon analizi

1. GİRİŞ

Duygusal zekâ, bireyin kendisinin ve başkalarının duygularını fark etmesini, anlamasını, gerektiğinde değiştirmesini; kendisiyle ve diğerleriyle baş edebilmesini sağlayan bir beceri olarak tanımlanabilecek bir kavramdır (Baltaş, 2012). Duygusal zekâ bireyin yaşamı boyunca, gerek evlilik gerek iş hayatında, gerekse ideal bir ebeveyn olarak başarıyı yakalamasında; karar verebilme, muhakeme edebilme, motive olarak harekete geçebilme gibi kritik önem arz eden her türlü durumda duyguların akıllıca kullanılması yoluyla bireyin yaşamındaki başarısını ve mutluluğunu belirleyen oldukça önemli bir kavramsal yapıdır (Goleman, 2018).

Bireyin duygusal zekâ potansiyelinde, tüm diğer kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasında olduğu gibi hem kalıtsal hem de çevresel faktörlerin etkili olduğu düşünülebilir. Duygusal zekâ gelişimini etkilediği düşünülen çevresel faktörler incelendiğinde en temel belirleyicilerden birinin aile ortamı olduğuna dikkat çekilmektedir (Tuğrul, 1999). Aile yüz yüze etkileşimin en fazla olduğu, insan yaşamındaki en temel gruptur. Bu nedenle ebeveynlerin çocuğa karşı yaklaşımları, çocukların özellikle duygusal zekâ gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Dönmezer, 2003).

Bireyin duygusal zekâsı yaşamın ilk yıllarından itibaren aile ilişkileri içerisinde gelişmeye başlamaktadır. Aile içinde duygusal gelişimini sürdüren çocuk, özellikle ebeveynin onun duygularına verdiği dönütler üzerinden duygusal öz farkındalığını geliştirmeye başlar. Ailede uygun koşullar var olduğunda duygusal açıdan sağlıklı bir gelişim söz konusu olacaktır (Baltaş, 2012).

Aile ortamı ve genel iklimini oluşturan temel faktörler arasında ebeveynlerin çeşitli durumlarda çocuklarına karşı yaklaşım tarzlarını ifade eden anne baba tutumları ile ailenin gerek fiziksel gerek psikolojik ihtiyaçları karşılayabilme durumunu gösteren aile işlevleri yer almaktadır.

Aile yerine getirmesi beklenen işlevler bakımından incelendiğinde sağlıklı işlev gösteren bir ailede; problemler ailenin tamamının katılımıyla çözüm odaklı bir şekilde ele alınmakta, aile üyeleri birbirleriyle doğrudan ve açık bir iletişim kurmakta, aile içinde görevler adil ve açık biçimde dağıtılmakta ve herkes üstlendiği rolü sorumluluk duygusu içerisinde yerine getirmekte, olumlu ya da olumsuz durumlara uygun duygusal tepkiler verilmekte, aile içinde bireyler birbirleriyle orta ve ideal düzeyde ilgilenmekte ve davranışlar belli standartlar dâhilinde fakat gerektiğinde esneyebilecek şekilde kontrol edilmektedir (Bulut, 1990).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı yaklaşım ve tutumları çocuğun birçok kişilik özelliğini etkileyebilecek kadar kritiktir. Literatür incelendiğinde rastlanan çeşitli farklı anne baba tutumları altı tanedir, bunlar; baskıcı/otoriter tutum, izin verici/aşırı hoşgörölü tutum, koruyucu/istekçi tutum, tutarsız/dengesiz tutum, ilgisiz/kayıtsız tutum ve demokratik tutumdur (Dönmezer, 2003; Yavuzer, 2011).

Ailede çocuğun günlük olarak deneyimlediği duygusal iklim duygusal gelişiminin ve duygu düzenleme becerisinin tamamı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Sözü edilen bu duygusal iklim evlilik ilişkisi, ebeveyn tutumları gibi ilişkisel özellikler ile aile üyelerinin birbirine karşı ifade ettiği pozitif ve negatif duyguları kapsamaktadır. Ebeveynler duyarlı ve tutarlı bir aile ortamı içinde çocuğunun ihtiyaçlarını karşıladığında, onu kabul ettiğinde ve yanlış davranışlar karşısında tutarlı tavırlar sergilediğinde çocuk, duygusal ihtiyaçlarının karşılanacağından emin olduğu için kendini güvende hisseder (Morris et al., 2007).

Araştırmaya konu olan değişkenler literatür kapsamında incelendiğinde, duygusal zekâ ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların, ebeveynlerin demokratik tutumu ile çocuklarının duygusal zekâ seviyeleri arasında aynı yönde, ebeveynlerin otoriter tutumu ile çocukların duygusal zekâ seviyeleri arasında ise ters yönde ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşan araştırmaların mevcut olduğu görülmüştür (Nastas ve Sala, 2012; Uma et al., 2013; Shalini et al., 2013; Bozdemir, 2015; Özdemir ve

Dilekmen, 2017). Literatürde duygusal zekâ ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların ise, ailenin işlevsellik düzeyi ile çocukların duygusal zekâ seviyeleri arasında bir ilişki olduğuna işaret ettiği görülmüştür. (Naghavi ve Redzuan, 2012; Alavi, 2017). Mevcut araştırmada da duygusal zeka ile olumlu anne baba tutumları ve yüksek aile işlevleri arasında bir ilişki bulunacağı yönünde bir beklenti söz konusu olmuştur.

Araştırmada bireyin gelişiminde önemli bir çevre faktörü olan ailenin psikososyal faktörlerinin duygusal zekâ gelişimi ile olan ilişkisini incelemek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda anne baba tutumları ve aile işlevlerinin ailede duygusal zekâ gelişimiyle ilişkili olabileceği varsayımından hareketle çalışma planlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen alt amaçlar oluşturulmuştur.

1. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanları ile anne baba tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ puanları ile aile işlevleri arasında bir ilişki var mıdır?

Tüm bu bilimsel arka plan göz önüne alındığında bireylerin duygusal zekâ düzeyleri üzerinde etkili olabilecek aile içi değişkenlerin neler olduğu ve bu değişkenlerin duygusal zekâ gelişimi ile nasıl bir ilişki içinde bulunduğu bir problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. LİTERATÜR İNCELENMESİ

Tüm bu bilimsel arka plan göz önüne alındığında bireylerin duygusal zekâ düzeyleri üzerinde etkili olabilecek aile içi değişkenlerin neler olduğu ve bu değişkenlerin duygusal zekâ gelişimi ile nasıl bir ilişki içinde bulunduğu bir problem durumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Alanyazın incelemesinde yurt içinde duygusal zekânın sıklıkla birlikte çalışıldığı değişkenlerin; mesleki tükenmişlik ve iş doyumu (Öztürk, 2006; Gürbüz ve Yüksel, 2008; Aslan ve Özata, 2008; Önal, 2010; Güllüce ve İşcan, 2010; Sudak ve Zehir, 2013; Büyükbayram ve Gürkan, 2014), liderlik (Yılmaz Kuşaklı ve Bahçeçik, 2012; Geçikli, 2012; Delice ve Günbeyi, 2013; Ertaş ve Kırac, 2019), iletişim becerileri (Çetinkaya ve Alparslan, 2011; Taşlıyan et al., 2014; Tunçer ve Demiralp, 2016; Büyükbeşe et al., 2017, Yetiş ve Servi, 2020), problem çözme ve çatışma yönetimi (Tetik ve Açıkgöz, 2013; Yılmaz Karabulutlu et al., 2011; Yaşlıoğlu et al., 2013; Kiye ve Demir, 2018; Aslan, 2019), benlik saygısı, yaşam doyumu, iyi oluş, psikolojik sağlamlık, stresle başa çıkma (Karademir et al., 2010; Koçak ve İçmenoğlu, 2012; Özdemir ve Dilekmen, 2016; Delikoyun, 2017; Aslan ve Güzel; 2018; Erol et al., 2018; Çankaya ve Çiftçi, 2019; Çimli ve Çelik, 2019) psikolojik sıkıntılar ve depresyon (Önen, 2012; Akdeniz, 2014; Arıg, 2019) gibi kavramlar olduğu görülmüştür. Yurt içi alanyazında duygusal zekâ kavramının aile ile ilgili dinamikler kapsamında çalışıldığı bazı araştırmalar da mevcuttur. Bu araştırmaların konuları incelendiğinde anne baba tutumları, bağlanma stilleri, evlilik doyumu, aile ortamı ve aile işlevleri değişkenleri ile çalışılarak gerçekleştirildiği (Odabaşı, 2013; Bozdemir, 2015; Orçun Yücel, 2017; Özdemir ve Dilekmen, 2017) görülmekle birlikte, duygusal zekâ kavramını aile potasında ele alan ve kavramı ailenin etkisi bağlamında inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda ilgili değişkenler arasındaki ilişkinin, incelenmeye değer bir araştırma konusu olduğu düşünülmüştür.

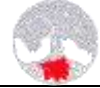
3. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tasarımı

Araştırma deneysel olmayan nicel tarama yöntemidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni ile hazırlanmıştır. Tarama deseni, bir evren içerisinde seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar ile evren genelindeki eğilim, tutum ve görüşlerin nicel olarak betimlenebilmesini sağlar. Tarama deseni, bir grubun belirli bir konu ya da sorun hakkındaki görüşlerinin bir dizi soru aracılığıyla belirlenmesidir. Seçilen grup içindeki bireylerden grubun mevcut durumunu belirlemeyi, görüş, inanç ve tutumları hakkında bilgi elde etmeyi sağlar (Karasar, 2018). Örneklem yöntemi olarak seçkili örneklem yöntemlerinden basit tesadüfi (rastlantısal) örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Örneklem

Çalışmanın evrenini İstanbul'da eğitim veren vakıf ve devlet üniversitelerinde önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim alan öğrenciler oluşturmaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) bilgi sistemi

istatistiklerine göre, 2019-2020 yılı örgün öğretimde kayıtlı öğrenci sayısı 385.982 kişidir. Bu evren içinden, 18 yaş ve üstü, çalışmaya gönüllü katılan öğrenciler çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Pandemi koşulları nedeniyle internet ortamında link üzerinden anketler gönderilmiştir. Anket çalışması [05.05.2020-15-08.2020] tarihleri arasında uygulanmıştır. İlgili etik kurul izinlerinin sağlanmasının ardından, anketler “tesadüfî örnekleme” yoluyla öğrencilere gönderilmiştir. Anketlerde soruların çoğunluğunu boş bırakanlar örneklem dışı kalmış, örneklemini oluşturan toplam 505 öğrenci ile analizler gerçekleştirilmiştir. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004), tarafından geliştirilen tabloda 0.05 örnekleme hatası için ($p=0.50$ ve $q=0.50$ için) 384 kişi olması gerektiği belirlenmiştir, 505 öğrenci ile çalışılmış ve uygunluk sağlanmıştır. Çalışmaya, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Marmara Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Biruni Üniversitesi, Üsküdar Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Medipol Üniversitesi, Demiroğlu Bilim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi ve Fenerbahçe Üniversitesi öğrencilerinden tesadüfen seçilen ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler örneklemini oluşturmıştır.

Veri toplama araçları

Araştırma verileri Baron Duygusal Zeka Ölçeği Kısa Form, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Baron Duygusal Zekâ Ölçeği Kısa Form, Baron Duygusal Zekâ Ölçeği üzerinde yapılan bir çalışma ile Acar (2001) tarafından hazırlanmıştır. Yapılan uyarılama çalışmada hiçbir boyutta yer almayan maddeler çıkarılırken, muğlak ifadeler düzenlenmiştir. Hazırlanan ölçek toplamda 88 maddeden oluşmaktadır ve beşli likert tipindedir. Ölçeğin son maddesi ölçeğe verilen yanıtların samimi olup olmadığını ölçmeyi amaçlayan bir maddedir. Ölçekteki maddelerin yanıtları 1-“Tamamen katılıyorum”, 2- “Katılıyorum”, 3- “Kararsızım”, 4- “Katılmıyorum” ve 5-“Kesinlikle katılmıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin beş temel ve bu temel boyutların altında toplam 15 boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin ana boyutları; kişisel yetenekler, kişiler arası yetenekler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh halidir.

Anne Baba Tutum Ölçeği, Kuzgun ve Eldeklioğlu (1999) yılında geliştirilmiş, 40 maddeden oluşan ve beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçekteki maddelerin yanıtları 1- “Hiç uygun değil”, 2- “Pek uygun değil”, 3- “Biraz uygun”, 4- “Uygun” ve 5- “Çok uygun” şeklinde derecelendirilmiştir (Kuzgun ve Bacanlı, 2011). Ölçeğin boyutları; demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter ebeveyn tutumudur. Her bir boyut için ayrı puan elde edilir ve bu puan, ilgili boyutun maddelerinden alınan puanların aritmetik ortalamalarının hesaplanması yoluyla bulunur. Buradan elde edilen puanların yorumu ise şöyledir; 1- 1.80 arası çok düşük, 1.81- 2.60 arası düşük, 2.61 -3.40 arası orta; 3.41-4.20 arası yüksek ve 4.21-5.00 arası ise çok yüksek şeklindedir.

Aile Değerlendirme Ölçeği ailenin işlevlerini yerine getirip getiremediği hakkında değerlendirme yapmak ve problemleri alanları ortaya çıkarmak amacıyla ABD’de Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı kapsamında 1968 yılında McMaster Aile İşlevleri Modeli’nin klinik olarak aileler üzerinde uygulanması ile geliştirilmiştir. Türkçe’ye uyarlaması ise Bulut (1990) tarafından yapılmıştır. Ölçek otuz beşi sağlıklı, yirmi beşi sağlıklı etkileşimi saptayan toplamda altmış maddeden oluşmaktadır. Yedi alt ölçeği bulunmaktadır, bunlar; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ile toplam puan gibi işlev gören genel fonksiyonlar alt ölçeğidir. Aile Değerlendirme Ölçeği dördümlü likert tipinde bir ölçektir. Ölçekteki maddelerin yanıtları 1- “Aynen katılıyorum”, 2- “Büyük ölçüde katılıyorum”, 3- “Biraz katılıyorum” ve 4- “Hiç katılmıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek, on iki yaşından büyük tüm aile üyelerine uygulanabilir. Her alt ölçekten elde edilen puanların ortalamaları bir ila dört arasında değişmekte, puanlar dörde yaklaştıkça ilgili boyut için sağlıksızlık artmaktadır. Yani herhangi bir boyuttan alınan puan attıkça o boyutla ilgili işlevsizlik düzeyi de artmaktadır. İşlevlerin sağlıklı ya da sağlıksız olarak nitelenmesinde ilgili alt ölçekten alınan puanın ikiye geçip geçmemesi kriter kabul edilmektedir (Bulut, 1990).

Araştırmanın Hipotezleri Ve Model

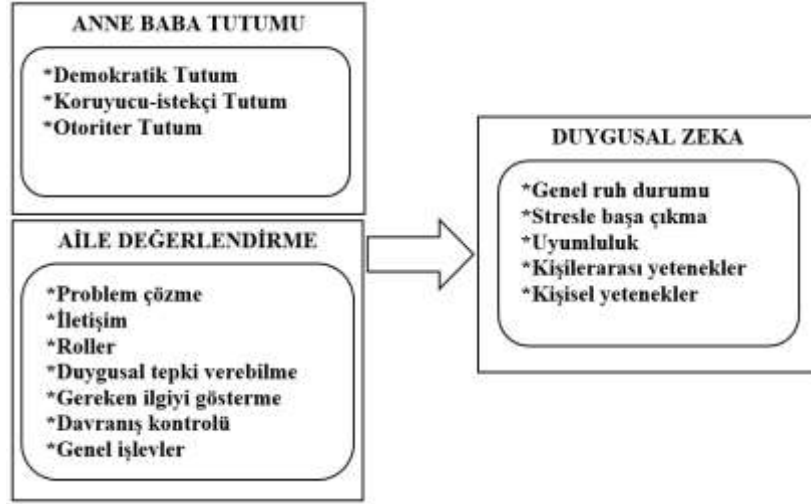
Araştırmada geliştirilen hipotezler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmanın Hipotezleri

H	Tür	Hipotezler
H ₁	Ana hipotez	Anne baba tutumları ve duygusal zeka istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.
H ₂	Ana hipotez	Aile işlevleri ve duygusal zeka istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.
H ₃	Ana hipotez	Anne baba tutumları ve aile işlevleri, duygusal zeka üzerinde yordayıcı etkiye sahiptir.

Araştırmanın modeli Şekil 1’de verilmiştir.

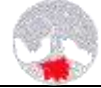
Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Veri analizi

Anket aracılığıyla elde edilen veriler bilgisayar ortamında, IBM SPSS Statistics 25.0 sürümü kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada anlamlılık düzeyi $\alpha=0.05$ olarak alınmıştır. İlk olarak, anketteki demografik ve genel bilgiler soruları için yüzde dağılım bilgileri verilmiştir. Hipotezlerin test edilmesi ve bunun için hangi testin uygun olduğunun belirlenmesi için verilerin dağılımının normal olup olmadığı sınanmıştır. İlişkilerin belirlenmesi amaçlı ilk aşamada korelasyon analizi, ikinci aşamada regresyon modeli analiz edilmiştir. Regresyon modelinde en küçük kareler varsayımlarının sağlanması için Newey-West algoritması altında çözümler gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmaya katılan 505 üniversite öğrencisinin %81.8’i kadın, %18.2’si ise erkektir. Katılımcıların %5.5’i tek çocukken, %34.7’si iki kardeş, %31.3’ü üç kardeş ve %28.5’i ise dört ya da daha fazla kardeşe sahiptir. Öğrencilerin %80’i çekirdek, %15.2’si geniş ve 4.8’i parçalanmış aileye sahiptir. Katılımcıların %68.5’inin annesi ilköğretim veya ortaokul mezunu, %21’inin annesi lise mezunu ve %10.5’inin annesi ise üniversite veya üzeri bir kurumdan mezundur. Dğer yandan, %51.7’sinin babası ilköğretim veya ortaokul mezunu, %29.3’ünün babası lise mezunu ve %19’unun babası ise üniversite veya üzeri bir kurumdan mezundur. Katılımcıların %9.7’sinin ailelerinin ekonomik durumuna ilişkin algısı düşük, %85.1’inin orta ve %5.1’inin ise yüksektir. Sınıf düzeyi dağılımı; %17,8’i 1. sınıf, %26,7’si 2. sınıf, 21,2’si 3. Sınıf, %33,1’i 4. sınıf ve %1,2’si ise lisansüstü biçimindedir.

Tablo 2. Katılımcıların Duygusal Zekâ, Anne Baba Tutumları ve Aile İşlevlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Boyutlar	Minimum	Maksimum	Ort	Ss.	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Genel Ruh Durumu	1,50	5,00	3,85	0,65	3,92	-0,65	0,35
Stresle Başa Çıkma	1,46	4,85	3,14	0,62	3,15	-0,13	-0,01
Uyumluluk	2,33	4,73	3,45	0,42	3,47	-0,06	-0,05
Kişiler Arası Beceriler	1,83	5,00	4,21	0,44	4,28	-0,98	1,06
Kişisel Beceriler	2,03	4,93	3,75	0,53	3,76	-0,50	0,30
Duygusal Zeka Genel Puan	2,22	4,69	3,72	0,42	3,74	-0,40	0,23
Demokratik Tutum	1,00	5,00	3,78	0,89	3,93	-0,69	-0,06
Koruyucu-İstekçi Tutum	1,00	4,80	2,38	0,77	2,27	0,54	-0,23
Otoriter Tutum	1,00	5,00	2,20	0,85	2,00	0,76	0,03
Problem Çözme	1,00	4,00	2,05	0,70	2,00	0,46	-0,37
İletişim	1,00	4,00	2,03	0,68	1,89	0,57	-0,36
Roller	1,00	3,64	2,04	0,53	2,00	0,28	-0,36
Duygusal Tepki Verebilme	1,00	4,00	2,13	0,82	2,00	0,49	-0,60
Gereken İlgiyi Gösterme	1,29	3,86	2,14	0,48	2,00	0,83	0,67
Davranış Kontrolü	1,00	3,67	1,97	0,50	2,00	0,45	-0,04
Genel İşlevler	1,00	4,00	1,91	0,69	1,83	0,66	-0,17
Aile İşlevleri Genel Puan	1,12	3,80	2,02	0,53	1,98	0,54	-0,12

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcıların duygusal zekâ alt boyutlarından genel ruh durumu alt boyutu puanlarının ortalaması 3.85 ± 0.65 ’tir. Stresle başa çıkma alt boyutu puanlarının ortalaması 3.14 ± 0.62 ’dir. Uyumluluk alt boyutu puanlarının ortalaması 3.45 ± 0.42 ’dir. Kişiler arası beceriler alt boyutu puanlarının ortalaması 4.21 ± 0.44 ’tür. Kişisel beceriler alt boyutu puanlarının ortalaması 3.75 ± 0.53 ’tür. Duygusal zeka genel boyutu puanlarının ortalaması 3.72 ± 0.42 ’dir.

Anne baba tutumları alt boyutlarından demokratik tutum alt boyutu puanlarının ortalaması 3.78 ± 0.89 ’dur. Koruyucu-İstekçi tutum alt boyutu puanlarının ortalaması 2.38 ± 0.77 ’dir. Otoriter tutum alt boyutu puanlarının ortalaması 2.20 ± 0.85 ’tir.

Aile işlevleri alt boyutlarından problem çözme alt boyutu puanlarının ortalaması 2.05 ± 0.70 ’dir. İletişim alt boyutu puanlarının ortalaması 2.03 ± 0.68 ’dir. Roller alt boyutu puanlarının ortalaması 2.04 ± 0.53 ’tür. Duygusal tepki verebilme alt boyutu puanlarının ortalaması 2.13 ± 0.82 ’dir. Gereken ilgiyi gösterme alt boyutu puanlarının ortalaması 2.14 ± 0.48 ’dir. Davranış kontrolü alt boyutu puanlarının ortalaması 1.97 ± 0.50 ’dir. Genel işlevler alt boyutu puanlarının ortalaması 1.91 ± 0.69 ’dur. Aile işlevleri genel boyutu puanlarının ortalaması 2.02 ± 0.53 ’tür. Aile Değerlendirme Ölçeği için işlevlerin sağlıklı ya da sağlıklı olarak nitelenmesinde ilgili alt ölçekten alınan puanın ikiye geçip geçmemesi kriter kabul edilmektedir. Buna göre araştırmanın örneklemini oluşturan grubun aile işlevleri bakımından sağlıklılık ile sağlıksızlık arasında olduğu görülmektedir.

Asimetri ve basıklık değerleri Tabachnick & Fidell (2013)’e göre -1,5 ve +1,5 arasında olduğu için normal dağılım sağlandığı belirlenmiştir.

Katılımcıların duygusal zekâ puanları ile algıladıkları demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 3. Duygusal Zekâ ile Algılanan Anne Baba Tutumları Puanları Arasındaki İlişki

		Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Uyumluluk Alt Boyutu	Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Duygusal Zeka Genel Boyutu
Demokratik Tutum Alt Boyutu	r	0.287*	0.153*	0.179*	0.222*	0.269*	0.289*
	p	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Koruyucu-İstekçi Tutum Alt Boyutu	r	-0.189*	-0.180*	-0.119*	-0.116*	-0.166*	-0.198*
	p	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Otoriter Tutum Alt Boyutu	r	-0.279*	-0.190*	-0.130*	-0.186*	-0.237*	-0.269*
	p	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

*0.05 için anlamlı ilişki

Analiz sonuçlarına göre; demokratik tutum alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %28.7 oranında ($r=0.287$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu ile arasında %15.3 oranında ($r=0.153$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %17.9 oranında ($r=0.179$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %22.2 oranında ($r=0.222$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %26.9 oranında ($r=0.269$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %28.9 oranında ($r=0.289$, $p=0.000$) pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Koruyucu-istekçi tutum alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %18.9 oranında ($r=-0.189$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %18 oranında ($r=-0.180$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %11.9 oranında ($r=-0.119$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %11.6 oranında ($r=-0.116$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %16.6 oranında ($r=-0.166$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %19.8 oranında ($r=-0.198$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Otoriter tutum alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %27.9 oranında ($r=-0.279$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %19 oranında ($r=-0.190$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %13 oranında ($r=-0.130$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %18.6 oranında ($r=-0.186$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %23.7 oranında ($r=-0.237$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %26.9 oranında ($r=-0.269$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 4. Duygusal Zekâ ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişki

		Genel Ruh Durumu Alt Boyutu	Stresle Başa Çıkma Alt Boyutu	Uyumluluk Alt Boyutu	Kişiler Arası Beceriler Alt Boyutu	Kişisel Beceriler Alt Boyutu	Duygusal Zeka Genel Boyutu
Problem Çözme Alt Boyutu	r	-0,267*	-0,140*	-0,163*	-0,148*	-0,238*	-0,245*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
İletişim Alt Boyutu	r	-0,263*	-0,135*	-0,181*	-0,189*	-0,258*	-0,265*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Roller Alt Boyutu	r	-0,312*	-0,200*	-0,197*	-0,201*	-0,306*	-0,318*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

Duygusal Tepki Verebilme Alt Boyutu	r	-0,294*	-0,134*	-0,150*	-0,205*	-0,282*	-0,281*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Gereken İlgiyi Gösterme Alt Boyutu	r	-0,239*	-0,189*	-0,088*	-0,112*	-0,190*	-0,212*
	p	0,000	0,000	0,005	0,000	0,000	0,000
Davranış Kontrolü Alt Boyutu	r	-0,296*	-0,220*	-0,201*	-0,200*	-0,310*	-0,324*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Genel İşlevler Alt Boyutu	r	-0,333*	-0,196*	-0,170*	-0,209*	-0,300*	-0,316*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Aile İşlevleri Genel Boyutu	r	-0,342*	-0,203*	-0,190*	-0,217*	-0,319*	-0,335*
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

*0.05 için anlamlı ilişki

Analiz sonuçlarına göre problem çözme alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %26.7 oranında ($r=-0.267$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %14 oranında ($r=-0.140$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %16.3 oranında ($r=-0.163$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %14.8 oranında ($r=-0.148$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %23.8 oranında ($r=-0.238$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %24.5 oranında ($r=-0.245$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

İletişim alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %26.3 oranında ($r=-0.263$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %13.5 oranında ($r=-0.135$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %18.1 oranında ($r=-0.181$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %18.9 oranında ($r=-0.189$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %25.8 oranında ($r=-0.258$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %26.5 oranında ($r=-0.265$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Roller alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %31.2 oranında ($r=-0.312$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %20 oranında ($r=-0.200$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %19.7 oranında ($r=-0.197$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20.1 oranında ($r=-0.201$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %30.6 oranında ($r=-0.306$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %31.8 oranında ($r=-0.318$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Duygusal tepki verebilme alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %29.4 oranında ($r=-0.294$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %13.4 oranında ($r=-0.134$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %15 oranında ($r=-0.150$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20.5 oranında ($r=-0.205$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %28.2 oranında ($r=-0.282$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %28.1 oranında ($r=-0.281$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Gereken ilgiyi gösterme alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %23.9 oranında ($r=-0.239$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %18.9 oranında ($r=-0.189$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %8.8 oranında ($r=-0.088$, $p=0.005$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %11.2 oranında ($r=-0.112$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %19 oranında ($r=-0.190$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %21.2 oranında ($r=-0.212$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Davranış kontrolü alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %29.6 oranında ($r=-0.296$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %22 oranında ($r=-0.220$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %20.1 oranında ($r=-0.201$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20 oranında ($r=-0.200$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %31 oranında ($r=-0.310$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %32.4 oranında ($r=-0.324$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Genel işlevler alt boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %33.3 oranında ($r=-0.333$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %19.6 oranında ($r=-0.196$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %17 oranında ($r=-0.170$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %20.9 oranında ($r=-0.209$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %30 oranında ($r=-0.300$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %31.6 oranında ($r=-0.316$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Aile işlevleri genel boyutu ile genel ruh durumu alt boyutu arasında %34.2 oranında ($r=-0.342$, $p=0.000$), stresle başa çıkma alt boyutu arasında %20.3 oranında ($r=-0.203$, $p=0.000$), uyumluluk alt boyutu ile arasında %19 oranında ($r=-0.190$, $p=0.000$), kişiler arası beceriler alt boyutu ile arasında %21.7 oranında ($r=-0.217$, $p=0.000$), kişisel beceriler alt boyutu ile arasında %31.9 oranında ($r=-0.319$, $p=0.000$) ve duygusal zeka genel boyutu ile arasında %33.5 oranında ($r=-0.335$, $p=0.000$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

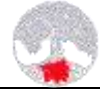
Çalışmada anne baba tutumunun (bağımsız değişken) ve aile işlevlerinin (bağımsız değişken) duygusal zeka boyutuna (bağımlı değişken) etkisinin belirlenmesi amaçlı, regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca, aile işlevinin alt boyutları olan; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler ile anne baba tutumu alt boyutları olan; demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter ebeveyn tutumunun duygusal zeka üzerindeki ilişkisi tahmin edilecektir. Regresyon tahmin katsayılarının yorumlanabilir özellikte olması için t testi H_1 , F testi H_1 ve R^2 belirginlik katsayısı değerinin yüksek olması yanı sıra; hata payı normal dağılımlı olmalı, otokorelasyon bulunmamalı, heteroskedasite olmamalı gibi varsayımların da sağlanması gerekmektedir. Ancak bu koşullar altında katsayılar güvenilir ve yorumlanabilir özellikte olacaktır.

Tablo 5. Anne Baba Tutumu ve Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış katsayı	t istatistiği	p
	β	Std. Hata	β		
Sabit	2.022	.087		23.211	.000*
Anne Baba Tutumu	-.090	.015	-.187	-5.983	.000*
Aile İşlevleri	-.139	.013	-.366	-10.698	.000*

$R^2 = 0.457$ $F_{hesap} = 25.33$ $F_{anlamlılık} = 0.000$, Harvey test (p) = 0.121, LM test (p) = 0.134
 Jarque-Bera (p) = 0.248
 Bağımlı Değişken: Duygusal Zeka, *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 5'deki regresyon denkleminde anne baba tutumu ve aile işlevleri, duygusal zeka üzerinde negatif yönlü (azaltıcı) anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Anne baba tutumu ve aile işlevleri duygusal zeka üzerinde $R^2 = \%45.7$ açıklama gücüne sahiptir. Anne baba tutumu algısı 1 br. arttığında duygusal zeka 0.187 br. azalış gösterecektir. Aile işlevleri algısı 1 br. arttığında duygusal zeka 0.366 br. azalış gösterecektir. Aile işlevleri (genel boyut) duygusal zeka üzerinde anne baba tutumuna göre daha etkili (azaltıcı yönde) çıkmıştır. Modelin varsayımları sınamaları için ilk olarak normallik varsayımı Jarque-Bera testi ile sınanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan normal dağılımı belirten H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Otokorelasyon sınaması için LM testi uygulanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan otokorelasyon bulunmadığını belirten H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Heteroskedasite probleminin sınanmasında Harvey testi uygulanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan homoskedasiteyi belirten H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 6. Anne Baba Tutumu Alt Boyutlarının Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış		p
	β	Std. Hata	β	t istatistiği	
Sabit	3.415	.177		19.243	.000*
Demokratik Tutum	-.056	.047	-.048	-1.190	.234
Koruyucu-İstekçi Tutum	-.078	.008	-.233	-9.480	.000*
Otoriter Tutum	-.080	.010	-.196	-7.624	.000*
R ² = 0.538, F _{hesap} =34.26 F _{anamlılık} =0.000, Harvey test (p) = 0.128, LM test (p)= 0.140, Jarque-Bera (p)=0.253					
Bağımlı Değişken: Duygusal Zeka, *0.05 için anlamlı değişken					

Tablo 6'daki regresyon denkleminde, demokratik tutum alt boyutu hariç olmak üzere ($p>0.05$), koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt boyutları duygusal zeka üzerinde anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Demokratik tutum, koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum alt boyutları duygusal zekayı R² =%53.8 açıklama gücüne sahiptir. Koruyucu-istekçi tutum 1 br. arttığında duygusal zeka 0.233 br. azalış gösterecektir. Otoriter tutum 1 br. arttığında duygusal zeka 0.196 br. azalış gösterecektir. Koruyucu-istekçi tutum duygusal zeka üzerinde otoriter tutuma göre daha azaltıcı etkili durumdadır. Bu tahmin sonuçları için hata paylarının normal dağılımlı olduğu (Jarque-Bera (p)=0.253), otokorelasyon bulunmadığı (LM test (p)= 0.140, homoskedasitenin sağlandığı (Harvey test (p) = 0.128) belirlenmiştir.

Tablo 7. Aile İşlevlerinin Duygusal Zekaya Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış		p
	β	Std. Hata	β	t istatistiği	
Sabit	3.401	.114		29.711	.000*
Problem Çözme	-.105	.042	-.177	-2.522	.012*
İletişim	-.088	.020	-.236	-4.464	.000*
Roller	-.182	.050	-.233	-3.646	.000*
Duygusal Tepki Verebilme	-.038	.018	-.095	-2.078	.038*
Gereken İlgiyi Gösterme	-.074	.018	-.183	-4.108	.000*
Davranış Kontrolü	-.220	.047	-.262	-4.628	.000*
Genel İşlevler	-.075	.022	-.166	-3.486	.001*
R ² = 0.557, F _{hesap} =38.97 F _{anamlılık} =0.000, Harvey test (p) = 0.142, LM test (p)= 0.156, Jarque-Bera (p)=0.259					
Bağımlı Değişken: Duygusal Zeka, *0.05 için anlamlı değişken					

Tablo 7'deki regresyon denkleminde, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları duygusal zeka üzerinde negatif yönlü anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Tüm alt boyutlar duygusal zekayı R² =%55.7 açıklama gücüne sahiptir. Problem çözme 1 br. arttığında duygusal zeka 0.177 br. azalış gösterecektir. İletişim 1 br. arttığında duygusal zeka 0.236 br. azalış gösterecektir. Roller 1 br. arttığında duygusal zeka 0.233 br. azalış gösterecektir. Duygusal tepki verebilme 1 br. arttığında duygusal zeka 0.095 br. azalış gösterecektir. Gereken ilgiyi gösterme 1 br. arttığında duygusal zeka 0.183 br. azalış gösterecektir. Davranış kontrolü 1 br. arttığında duygusal zeka 0.262 br. azalış gösterecektir. Genel işlevler 1 br. arttığında duygusal zeka 0.166 br. azalış gösterecektir. Duygusal zeka üzerinde en yüksek etki davranış kontrolü, iletişim ve roller olarak belirlenmiştir. Bu tahmin sonuçları için hata paylarının normal dağılımlı olduğu (Jarque-Bera (p)=0.259), otokorelasyon bulunmadığı (LM test (p)= 0.156, homoskedasitenin sağlandığı (Harvey test (p) = 0.142) belirlenmiştir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ile aile işlevleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Araştırma bulguları yorumlanırken çalışmada kullanılan Aile Değerlendirme Ölçeği'nin ailede işlevsizliği puanladığı, ölçekten alınan yüksek puanların ilgili boyut için sağlıklılığı ifade ettiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Ailede problem çözme işlevi ailenin maddi ve manevi problemleri çözebilme yetisi olarak tanımlanabilir. Ulaşılan sonuçlara bakıldığında, aile içinde olumsuz faktör olarak kabul edilebilecek nitelikteki ebeveyn tutumlarının duygusal zekâ üzerinde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçla ilgili olarak, olumlu bir faktör olarak görülen demokratik anne baba tutumunun aile içinde duygusal zekâ gelişimi için gerekli olan ideal koşulların oluşumuna yalnızca bir zemin oluşturduğu ancak tek başına yeterli olmadığı; olumsuz faktörler olarak görülen otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumlarının ise aile içinde duygusal zekâ gelişimini sağlayacak temel koşulların dahi oluşumunu sekteye uğratarak, negatif bir etki bıraktığı düşünülebilir. Koruyucu-istekçi tutumun duygusal zekâ üzerinde en olumsuz etkiye sahip anne baba tutumu olarak saptanması, bireylerin duygusal zekâ gelişiminin her zaman kontrol altında hissetme, sürekli olarak daha yüksek ve ellerinden gelenin ötesinde beklentilerle karşılaşma, birey olmalarına fırsat verilmeyecek şekilde kısıtlanma gibi durumlardan önemli ölçüde olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Elde edilen bu bulgular, aile içinde problemlerin sağlıklı bir şekilde ele alınıp çözümlenebiliyor olmasının aile üyelerinin duygusal zeka yeterlilikleri ile ilişkili olduğu ve bu ailelerde yetiştirilen çocukların duygusal zeka gelişimi açısından diğerlerine göre daha avantajlı olduğu şeklinde yorumlanabilir. İşlevler arasında en çok etkili olanların ise sırayla davranış kontrolü, iletişim ve roller olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, sağlıklı bir şekilde işlev gösteren, esnek fakat aşırı serbest olmayan davranış kontrolünün bulunduğu, iletişimin açık ve doğrudan sağlandığı, görevlerin aile üyeleri arasında net bir şekilde bölüştürüldüğü, kopuk ya da bağımlı olmadan empatik ilişkilerin var olduğu, maddi ve manevi problemlerin sağlıklı bir şekilde çözülebildiği, duygusal tepkilerin uygun biçimde ifade edildiği, üyelerin psikolojik ihtiyaçlarının yeterince karşılandığı aile ortamının, bu ailelerde yetişen çocukların duygusal zekâ gelişimi destekleyen önemli bir faktör olduğu yorumu yapılabilir.

Duygusal zekâ üzerinde davranış kontrolü boyutunun en etkili boyut olarak saptanmış olmasının, mevcut araştırmada duygusal zekâ üzerinde en etkili ebeveyn tutumunun koruyucu-istekçi tutum olarak bulunmuş olmasıyla tutarlı bir bulgu olduğu düşünülebilir. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerini aşırı kısıtlayıcı olarak değerlendiren bireylerin, duygusal zekâ düzeyleri olumsuz yönde etkilenmekte olduğu gibi, ebeveynlerinden sağlıklı bir davranış kontrolünü algılayan bireylerin de duygusal zeka düzeyleri olumsuz yönde etkilenmektedir.

Çalışmada anne baba tutumu alt boyutları için; duygusal zekanın kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh durumu alt boyutlarının tamamı ile demokratik tutum arasında pozitif, koruyucu-istekçi tutum ve otoriter tutum arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn tutumu demokratikleştikçe çocukların duygusal zekâ seviyesi artmaktadır. Ebeveyn tutumu otoriterleştikçe çocukların duygusal zekâ seviyesi azalmaktadır. Anne babaların koruyucu-istekçi tutumunun yükselmesi ile çocuğun duygusal zekâ seviyesi azalmaktadır. İlgili literatürün araştırma sonucu ile genel anlamda tutarlı olduğu görülmektedir. Mevcut araştırma bulguları ve literatürde duygusal zekâ ve anne baba tutumları ile çalışılarak gerçekleştirilen diğer araştırmalar, anne baba tutumları ile çocukların duygusal zekâ gelişimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Anne ve babaların çocuklarına karşı duyarlı ve sorumlu olmaları, denetleyici olmadan takip etme ve çocuklarının özerkliklerini zedelemekten koruma gibi olumlu davranışlar sergilemelerinin çocukların duygusal zeka gelişimleri için pozitif faktörler olduğu görülmektedir. Tüm araştırma sonuçları dahilinde, ebeveynlerin demokratik tutumunun çocukta duygusal zeka gelişimini destekleyen, ebeveynin otoriter ve koruyucu-istekçi tutumunun ise duygusal zeka gelişimi olumsuz yönde etkileyen unsurlar olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda ailelerin ebeveyn tutumları konusunda bilgilendirilmesinin, ebeveynliğe dair hatalı düşünce, davranış ve tutumlarını değiştirmeye ve ailede işlevsizliğe neden olan sorunların çözümüne yönelik eğitimler verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Demokratik ebeveyn tutumunu ve aile işlevselliğini yükseltecek davranış kalıplarını geliştirecek çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı öngörülebilir. Anne baba tutumları ve aile işlevlerinin duygusal zekâya

etkisi dolayısıyla, okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında ailelere yönelik olarak ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının ve ailenin yerine getirmesi beklenen işlevleri sağlıklı biçimde yerine getirmesinin önemine dair çalışmalar yapılabilir. Bu sayede toplumdaki bireylerin, psikolojik açıdan daha sağlıklı bir şekilde gelişimi sağlanabilir.

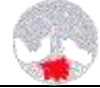
Söz konusu bu çalışma, yalnızca İstanbul ilinde bulunan üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler evreninde gerçekleştirilmiştir. Benzer çalışmaların farklı il ve bölgelerde yapılması, sonuçların genellenebilmesi açısından önemlidir. Araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler, farklı eğitim kademelerindeki öğrenciler ve yetişkin bireylerin katılımı ile tekrar incelenebilir. Bu sayede değişkenler arasındaki ilişkilere dair daha doğru değerlendirmeler yapılabilir. Mevcut çalışma üniversite okuyan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Yapılacak olan diğer çalışmalarda bu yaş aralığında bulunmakla birlikte üniversite eğitimi almayan katılımcılara ulaşılabilir.

REFERENCES

- Acar, F. (2001). *Duygusal zeka yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi: Banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Akdeniz, S. (2014). *Farklı merhamet düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon, anksiyete, stres ve duygusal zekanın incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Alavi, M., Mehrinezhad, S. A., Amini, M., Kaur, M. ve Singh, P. (2017). Family functioning and trait emotional intelligence among youth. *Health Psychology Open*, 4(2), 1-5.
- Arıç, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinde depresyonun yordayısı olarak duygusal zeka ve duyguları ifade etme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Aslan, Ş. ve Özata, M. (2008). Duygusal zekâ ve tükenmişlik arasındaki ilişkilerin araştırılması: sağlık çalışanları örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (30), 77-97.
- Aslan, Ş. ve Güzel, Ş. (2018). Duygusal zeka, problem odaklı stresle başa çıkma, iyileşme ve duygusal tükenme ilişkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(31), 59-82.
- Aslan, M. (2019). Öğretmen adaylarının duygusal zekâları ile problem çözüme yaklaşımları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2481-2492.
- Baltaş, Z. (2012). *Duygusal zekâ: insanın dünyasını aydınlatan ve işine yansıyan ışık* (5. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bozdemir, F. (2015). *Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Bulut, F. I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Özügelış Matbaası.
- Büyükbayram, A. ve Gürkan, A. (2014). Hemşirelerin iş doyumunda duygusal zekânın rolü. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemşireleri Dernegi*, 5(1), 41-47.
- Büyükeşe, T., Direkçi, E. ve Erşahan, B. (2017). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâlarının iletişim becerilerine ve bireysel yenilikçilik seviyelerine etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 221-236.

- Çankaya, M. ve Çiftçi, G. E. (2019). Hemşirelerin stresle başa çıkma tarzlarında duygusal zekânın etkisi: Çorum ilinde bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 391-414.
- Çetinkaya, Ö. ve Alparslan, A. M. (2011). Duygusal zekânın iletişim becerileri üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 363-377.
- Çimli, S. ve Çelik, M. (2019). Çalışanların duygusal zekâ düzeylerinin stresle başa çıkma tarzları üzerine etkisi. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 80-92.
- Delice, M. ve Günbeyi, M. (2013). Duygusal zekâ ve liderlik ilişkisinin incelenmesi: Polis teşkilatı örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 209-239.
- Delikoyun, D. (2017). *Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ve benlik saygısı arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Dönmezer, İ. (2003). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Erol, S., Aygün, S. ve Çay, H. (2018). Birinci basamak sağlık çalışanlarında duygusal zekâ, benlik saygısı ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 10-20.
- Ertaş, H. ve Kırac, R. (2019). Sağlık yönetimi öğrencilerinin liderlik ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (80), 247-262.
- Geçikli, F. (2012). Liderlik ve duygusal zekâ: Mustafa Kemal Atatürk örneği. *Atatürk İletişim Dergisi*, (3), 19-38.
- Goleman, D. (2018). *Duygusal zeka: Neden IQ'dan daha önemlidir?* (49. baskı). (B. Seçkin Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1995).
- Güllüce, A. Ç. ve İşcan, Ö. F. (2010). Mesleki tükenmişlik ve duygusal zekâ arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 7-29.
- Gürbüz, S. ve Yüksel, M. (2008). Çalışma ortamında duygusal zekâ: İş performansı, iş tatmini, örgütsel vatandaşlık davranışı ve bazı demografik özelliklerle ilişkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9 (2), 174-190.
- Karademir, T., Döşyılmaz, E., Çoban, B. ve Kafkas, M. E. (2010). Beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına katılan öğrencilerde benlik saygısı ve duygusal zeka. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 653-674.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (33. baskı). Ankara: Atlas Akademik Yayıncılık.
- Kiye, S. ve Demir, E. (2018). 7. Sınıf öğrencileri düzeyinde duygusal zekâ ile çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 639-645.
- Koçak, R. ve İçmenoğlu, E. (2016). Üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zekâ ve yaratıcılık düzeylerinin yaşam doyumlarını yordayıcı rolü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(37), 73-85.
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (1999). "Ana baba tutum ölçeğinin geliştirilmesi ". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 63-68.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The Role of the Family Context in the Development of Emotion Regulation. *Social Development*, 16 (2), 361-388.

- Naghavi, F. ve Redzuan, M. (2012). Relationships between family functioning, alexithymia and emotional intelligence among early adolescents in Tehran-Iran. *Life Science Journal*, 9(1), 396-401.
- Nastas, L. E. ve Sala, K. (2012). Adolescents' emotional intelligence and parental styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 33, 478-482.
- Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(2), 33-51.
- Orçun Yücel, D. (2017). *Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının benlik saygıları ve duygusal zekaları ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Önal, M. (2010). *Eğitim işgörenlerinin duygusal zekâları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Önen, A. S. (2012). Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ve duygusal zekâ düzeylerinin stresle başa çıkmalarına etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 310-320.
- Özdemir, M. ve Dilekmen, M. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâ ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 98-113.
- Öztürk, A. (2006). *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zeka yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Shalini, A. ve Acharya, Y. (2013). Perceived paternal parenting style on emotional intelligence of adolescents. *Guru Journal of Behavioral and Social Sciences*, 1(4), 194-202.
- Sudak, M. K. ve Zehir, C. (2013). Kişilik tipleri, duygusal zekâ, iş tatmini ilişkisi üzerine yapılan bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(22), 141-165.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Taşlıyan, M., Hırlak, B. ve Harbalıoğlu, M. (2014). Duygusal zekâ, iletişim becerileri ve akademik başarı arasındaki ilişki: Üniversite öğrencilerine bir uygulama. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 2(3), 45-58.
- Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2013). Duygusal zekâ düzeyinin problem çözme becerisi üzerindeki etkisi: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir uygulama. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 3(4), 87-97
- Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri*, 1(1), 12-20.
- Tuncer, M. ve Demiralp, M. (2016). Psikiyatri kliniklerinde çalışan hemşirelerde duygusal zekâ ve iletişim becerileri ilişkisi: çok merkezli bir çalışma. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(5), 388-396.
- Uma, H. R., Rupa, K. N., and Madhu, G. R. (2013) Impact of Bank Led Financial Inclusion Model on the Socio Economic Status of Saral Saving Account Holders. *Indian Journal of Research*, 2(9),50-52.
- Yavuzer, H. (2011). *Anne-baba ve çocuk: Ailede çocuk eğitimi*. (22. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yaşlıoğlu, M., Pekdemir, I. ve Toplu, D. (2013). Duygusal zeka ve çatışma yönetimin yöntemleri arasındaki ilişki ve bu ilişkide lider üye etkileşiminin rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(22), 191-220.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yetiş, Ü. ve Servi, T. (2020). Adıyaman Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri ve duygusal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 702-718.
- Yılmaz Kuşaklı, B , Bahçecik, N . (2012). Yönetici Hemşirelerin Duygusal Zeka Yetenekleri ve Liderlik Davranışları . *Florence Nightingale Journal of Nursing* , 20 (2) , 112-119.
- Yılmaz-Karabulutlu, E., Yılmaz, S., & Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme bece-rileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 75-79.